

Tetiske sætninger i udøversprogbrug

Simon Borchmann
Roskilde Universitet

Det jeg vil præsentere, er en del af et omfattende arbejde der går ud på at udforme en ny beskrivelse af naturlige sprogs meddelelsesstruktur. Motivationen for dette arbejde er at der viser sig en række uoverensstemmelser når de etablerede beskrivelser af naturlige sprogs meddelelsesstruktur anvendes på et område af sprogbrugen. Dette område er det efterhånden lykkes mig at afgrænse; det er det jeg kalder *udøversprogbrug*, og som er sprogbrug der indgår som led i udøvelsen af aktiviteter. Uoverensstemmelserne er med andre ord systematiske, og de kan føres tilbage til de etablerede beskrivelser grundlag.

Uoverensstemmelserne mellem de etablerede beskrivelser og udøversprogbrug viser sig på en række sprogvidenskabelige genstandsområder, bl.a. reference, determination, semantiske roller, modus, ledstilling, prosodi og kohærens. I denne artikel vil jeg begrænse mig til tetiske sætninger. Uoverensstemmelsen på dette område problematiserer de etablerede beskrivelser semantiske udgangspunkt og den hermed forbundne tolkning af aboutnessrelationen. Denne problematisering er et omdrejningspunkt i den nye beskrivelse fordi de etablerede beskrivelser tolkning af aboutnessrelationen blokerer for en informativ og retvisende beskrivelse af meddelelsers struktur i udøversprogbrug.

I sektion 1 afgrænses begrebet udøversprogbrug. I sektion 2 gives der eksempler på tetiske sætninger i udøversprogbrug. I sektion 3 skitseres to etablerede beskrivelser af tetiske sætninger. I sektion 4 påvises uoverensstemmelserne mellem de etablerede beskrivelser af

tetiske sætninger og tetiske sætninger i udøversprogbrug. I sektion 5 identificeres den aboutnessrelation der kendetegner tetiske sætninger som meddelelser i udøversprogbrug. I sektion 6 sammenfattes resultaterne.

1. Udøversprogbrug

Udøversprogbrug er sprogbrug der indgår som led i menneskelig aktivitet. Hvad der kendetegner denne sprogbrug, kan beskrives med udgangspunkt i et uhyre simpelt og autentisk eksempel. I dag skal jeg ud at cykeltræne. I og med at jeg har en vis erfaring med aktiviteten, ved jeg at vindretning, vindstyrke og nedbør influerer på udfaldet af aktiviteten og derfor også bør influere på mine handlinger hvis ellers jeg ønsker at opnå det tilsigtede udfald af aktiviteten: en god oplevelse og en træningseffekt uden unødigt smerte og ubehag og uden unødigt lang restitutionstid. Således er vindretningen bestemmende for hvilken rute jeg vælger idet man af hensynet til det tilsigtede udfald alt andet lige kører hjem i medvind. Og vindstyrken, temperaturen og nedbørmængden er af indlysende grunde bestemmende for hvilken påklædning jeg vælger. Derfor går jeg ind på DMI's hjemmeside. Her opsamler jeg information via følgende – og netop følgende – udtryk:

1)

11 m/s

lidt eller nogen sol

byger mange steder, måske med slud og hagl

omkring 5 grader

Min opsamling af information har den konsekvens at jeg vælger en rute mod vest og vælger det tøj der ud fra min erfaring egner sig bedst til hård vind, byger med slud og hagl og temperaturer omkring 5 grader.

De tre grundlæggende og umiddelbart iagttagelige kendetegn ved udøversprog er at den forstås som en handlingsvejledning, at den har handlekonsekvenser, og at der (derfor) er ydre kriterier for forståelsen. Hvad det sidste angår, er det ikke bare sådan at jeg selv kan konstatere at sprogborgen har bestemte konsekvenser; hvis jeg vælger en påklædning der ikke tager hensyn til vejruddisgen, vil en

kompetent udøver af aktiviteten der ser min påklædning, med rette kunne overveje om jeg på grund af manglende kompetence enten ikke har tjekket vejrudsigten eller ikke er i stand til at bruge den som handlingsvejledning. Noget tilsvarende gælder hvis jeg forsøger at lede mine træningskammerater ud mod øst så vi skal køre hjem i modvind. Her vil det foranledige modstand, ligesom min anseelse som kompetent udøver af aktiviteten vil lide ubodelig skade.

Når ovenstående udtryk kan tjene som handlingsvejledning og få handlekonsekvenser, er det under den forudsætning at sprogbrugen indgår *som led i* udøvelsen af en aktivitet. Formuleringen 'som led i' dækker over fire forhold: 1) Sprogbrugen kan bidrage til at øge sandsynligheden for at aktiviteten får et tilsigtet udfald; 2) læserne/lytterne udøver den aktivitet som sprogbrugen har som genstand og kan påvirke udfaldet af; 3) læserne/lytterne har et aktivitetsbestemt behov for at læse/lytte, og det er dette behov der motiverer forståelsen og gør at sprogbrugssituationen opstår; og 4) det sprogbrugen kognitivt set relaterer sig til, er ikke en viden (episteme), men en evne (techne), nemlig en evne til at omsætte information som den forfatteren af vejrudsigten deler med mig via udtrykkene i eksempel 1, til handlekonsekvenser. Det svarer til det nogle kalder *knowing how* (Ryle 1966), men som jeg her vil kalde *kompetencen til at udøve en aktivitet*. Denne viden er nogle steder beskrevet som tavs eller ubevidst (Polanyi 2009 (1966), Schank 2011), men det er altså ikke antagelsen i denne beskrivelse.

Det sidste forhold danner grundlag for et skel mellem to typer af udøversprogbrug. Således kan udøversprogbrug være relateret til kompetencen på to forskellige måder: Der er udøversprogbrug der *forudsætter* en kompetence, og så er der udøversprogbrug der er motiveret af en *utilstrækkelig* kompetence. Den første kalder jeg *informativ udøversprogbrug*; den er kendetegnet ved at den forsyner læserne/lytterne med de informationer som de i kraft af deres kompetence til at udøve en aktivitet – og netop i kraft af denne kompetence – er opmærksom på og efterspørger i udøvelsen. Denne sprogbrug er således informativ i forhold til den kompetente udøvers valg mellem handlingsalternativer eller handlemåder. Den anden type, der altså er motiveret af en utilstrækkelig kompetence, kalder jeg *formativ udøversprogbrug*. Den er kendetegnet ved at den bidrager

til opøvelsen og udviklingen af kompetencen til at udøve en aktivitet. Pladsen tillader ikke at uddybe typerne og skellet; men det principielle er antydnet.

Det skal fremhæves at udøversprogbrug er et sprogbrugs*formål*; det dækker både talerens/skriverens og lytterens/læserens brug. Det særlige og lidt usædvanlige kendetegn ved min tilgang til meddelelsesstrukturen i udøversprogbrug er så at der anlægges et lytter/læser-perspektiv, dvs. der tages udgangspunkt i det behov for information en meddelelse ud fra aktivitetsspecifikke relevanskriterier kan tilfredsstille i en given kontekst. Dette perspektiv kalder jeg *udøverperspektivet*. Grundlaget for denne tilgang til sproglige strukturer er følgende sammenhæng mellem to antagelser: Hvis sprogborgen vokser ud af og er led i samarbejdet om udøvelsen af aktiviteter (Tomasello 2008, Grice 2001 (1975)), så må hensynet til lytteren/læseren øve et selektionspres på talerens/skriverens sproglige adfærd og dermed også på sproget som struktur i et pankront, evolutionært perspektiv (Harder 2010, Deacon 1997).

Da udøversprogbrug er et sprogbrugsformål, kan man ikke udpege en bestemt genre eller teksttype som udøversprogbrug; principielt kan enhver ytring anvendes til formålet. Men det skal så tilføjes at der er en lang række genrer og dialogtyper der meget ofte anvendes og tilsyneladende er velegnede til dette formål; der er endog en meget stor mængde af ytringer i den dagligsproglige sprogbrug som er produceret netop med henblik på at tjene dette formål; og der er interaktioner hvor der er enighed blandt deltagerne om at sprogborgen skal tjene dette formål. Hvad angår informativ udøversprogbrug, er det f.eks.: manualer, instrukser, tabeller, forudsigelser, opskrifter, opslagsbøger, kalendere, almanakker, køreplaner, tekniske beskrivelser, dokumentation, tekniske debatter, tekniske diskussioner, planlægningsmøder, taktikmøder, beslutningsmøder, referater, logbøger, træningsdagbøger, narrativer der simulerer problemløsninger, cockpit-kommunikation, love, aftaler og formålserklæringer. Og hvad angår formativ udøversprogbrug, er det f.eks.: lærebøger, spilleregler, træningssessioner, vejledningsmøder, feedback, evalueringer, narrativer der simulerer problemscenarier, simulatorforberedende instrukser, opgavetekster samt en lang række andre tekst- og dialogtyper som vi måske slet ikke har betegnelser for endnu.

2. Tetiske sætninger i udøversprogbrug

I udøversprogbrug støder man ganske ofte på det man i den traditionelle sprogvidenskab kalder *tetiske sætninger*. Det syntaktiske kriterium for tetiske sætninger er at der enten anvendes ”det rent formelle udtrykssubjekt *det* (...) eller stedsadverbialerne *der/her* som subjektsmarkører i den såkaldte *der/her*-konstruktion” (Hansen & Heltoft 2011:1200). I redegørelser der anvender funktionelle kriterier, omfatter tetiske sætninger også sætninger med subjekter i ubestemt form. Da min kritik netop går på de funktionelle karakteristikker, er afgrænsningen på udtryksplanet ikke afgørende. For ikke at blande diskussioner sammen tager jeg udgangspunkt i sætninger der opfylder det minimale kriterium. F.eks.:

- 2) Der er en proportionel sammenhæng mellem tryk, volumen og tæthed (*PADI OWD Manual*)
- 3) Med en 100 grains Oryx er der en afdrift på 44.3 cm ved 5 m/s på 300 meter. (www.jagtdebatten.dk)
- 4) der er jo forholdsvis l $\ddot{a}$ e (0.7) fra den her side ikke (Taktikmøde på et semiprofessionelt cykelhold)

Tetiske sætninger kan være endog ganske frekvente i udøversprogbrug; i den sekvens fra den mundtlige interaktion eksempel 4 stammer fra, er det 12 ud af 24 fremsættende sætninger der er tetiske, og i en anden sekvens i interaktionen er det 14 ud af 18. Der er altså ikke tale om et hjørne af sprogborgen.

3. De etablerede beskrivelser af tetiske sætningers semantik og pragmatik

I traditionen er der grundlæggende to måder at beskrive tetiske sætninger på (Haberland 2006); enten tager man udgangspunkt i Brentano og Martys skel mellem kategoriske og tetiske domme (Brentano 1925, Marty 1940), eller også beskriver man dem informationsstrukturelt, dvs. med udgangspunkt i given-new-distinktionen. De første beskriver tetiske sætninger som en domstype der er ustruktureret og svarer til en påstand om eksistens (Kuroda 1972, 2005, Hansen & Heltoft 2011). De sidste beskriver tetiske sætninger som *totally new/all-new* (Kuno 1972, Lambrecht 1994),

og som sætninger der bruges til at introducere referenter. Hvad man imidlertid er enige om i begge beskrivelser, er at regne dem for at være emneløse og for at have bredt fokus.

Et eksempel på en domstypebeskrivelse er Hansen & Heltofts:

Det tetiske udsagn har intet subjektsargument, dermed intet tema, og dermed ikke det kategoriske udsagns tvedeling. Det prædicerer ikke, alene af den grund at der ikke er nogen entitet der kan prædiceres om ('kategoriseres') gennem det samlede prædikat, men det fremsætter en påstand om eksistens, om en situation eller om en tilstand og etablerer på den måde et diskursunivers (...) Den tetiske konstruktion har intet tematisk subjekt og er således i sin helhed uden semantisk udgangspunkt. Hvis den indeholder et eller flere nominale led, er disse dele af prædikatet (...). (2011:1199).

Beskrivelsen tager afsæt i det kategoriske udsagn. Det bestemmes som en relation mellem en referentudpeger og et komplekst prædikat således at der tages udgangspunkt i en entitet (referenten) som resten af sætningskernen prædiceres om (ibid.:1197). I domstypebeskrivelsen er meddelelsesstrukturen emne-kommentar baseret på denne relation; således er emnet det der udpeger den entitet der tages udgangspunkt i og prædiceres om, mens kommentaren er resten af sætningskernen. Aboutnessrelationen tolkes altså som en relation mellem en referent og et (kategorisk) udsagn. Det er dette udgangspunkt der medfører en negativ karakteristik af det tetiske udsagn; det er uden *tema* (dvs. subjekt som grammatikaliseret emne (ibid.:73)), uden det kategoriske udsagns tvedeling og uden en entitet der prædiceres om. Antagelsen om at den tetiske ytring er uden tema, kombineres med den antagelse at hele sætningens rema (verbalhelheden) i det normale, umarkerede tilfælde er i fokus i en tetisk der/her-konstruktion (ibid.:1777). Fokus defineres som det led eller del af et led i kommentaren som afsenderen udpeger som særligt relevant, og som han således også udpeger som det led modtageren bør benægte hvis han er uenig (ibid.:75).

Hvis vi anvender denne beskrivelse på eksemplerne fra udøversprogbrug ovenfor, forudsiges det altså at de har ovennævnte tre negative karakteristika, og at de har bredt fokus. Den positive, funktionelle karakteristik er at postulere eksistens og etablere et diskursunivers.

Et eksempel på en informationsstrukturel beskrivelse er Lambrechts:

the sentence expressing the thetic propositions introduces a new element into the discourse without linking this element either to an already established topic or to some presupposed proposition. The thetic sentence has an "all-new" character which distinguishes it both from the categorical (or topic-comment) and from identificational sentence type. (...).

It is not the absence of any topic relation that characterizes thetic sentences but the absence of a topic relation between the proposition and that argument which functions as the topic in the categorical counterpart. (Lambrecht 1994:144).

The basic communicative function of such sentences <thetic> is not to predicate a property of an argument but to introduce a referent in to a discourse. (ibid:177).

Her anvendes given-new-distinktionen til den funktionelle karakteristik. Ifølge Lambrecht er ny (*new*) den information der tilføjes til den mængde af viden forfatteren/taleren antager er tilgængelig i modtagerens bevidsthed på kommunikationstidspunktet, dvs. det præsupponerede (Lambrecht 1994:50). At et element er nyt, indebærer at det har status som fokus (ibid.:262). Men det omvendte er ikke nødvendigvis tilfældet. Hos Lambrecht defineres fokus som den semantiske komponent i et pragmatisk struktureret udsagn der adskiller assertionen fra præsuppositionen. Pointen er at fokus (og ny) ikke er en egenskab der kan forbindes med de enkelte semantiske enheder, men en egenskab der udelukkende kan forbindes med et udsagn. Fokus er med andre ord en relationel egenskab. Tetiske sætninger er så kendetegnet ved at introducere et nyt element og have "all-new" character, dvs. bredt fokus.

Dette forekommer at være en funktionel karakteristik; men også her anvendes det kategoriske udsagn som udgangspunkt og medfører de negative karakteristikker "uden at forbinde det introducerede element til et allerede etableret emne eller et udsagn", "fraværet af en emnerelation mellem udsagn og argument" og "funktionen er ikke at prædicere en egenskab". Det der kendetegner Lambrechts beskrivelse som en informationsstrukturel beskrivelse, er at emnet skal være pragmatisk tilgængeligt for modtageren, og dvs. at emneudtrykket

skal være formelt markeret som en præsupposition. Karakteristikken af tetiske sætninger er så baseret på den antagelse at der er en stærk korrelation mellem subjekt og emne på en række sprog. Tetiske sætninger anses således for emneløse i og med at subjektet ikke refererer til noget pragmatisk tilgængeligt. I henhold til denne beskrivelse er eksemplerne altså foruden de funktionelle karakteristika kendetegnet ved ovennævnte tre negative karakteristika.

Som jeg vil vise i næste sektion, er begge disse beskrivelser for lidt informative og på visse punkter misvisende i beskrivelsen af tetiske sætninger i udøversprogbug.

4. Uoverensstemmelsen mellem de etablerede beskrivelser og udøversprogbug

I denne sektion vil jeg analysere eksempel 2, 3 og 4 i deres kontekst i et udøverperspektiv og sammenholde analyserne en for en med karakteristikkernes bredt fokus, uden emne og uden emnerelation, dvs. uden at forbinde det der meddeles, til en allerede tilgængelig viden. Efter dette vil jeg sammenholde analyserne med de funktionelle karakteristika introduktion af element og etablering af diskursunivers.

Eksempel 2 stammer fra en manual der anvendes i et kommercielt undervisningssystem hvis formål er at opøve læsernes kompetence til at udøve aktiviteten rekreativ dykning. Der er altså tale om formativ udøversprogbug. Manualen anvendes i forberedelsen til en skriftlig prøve og forud for praktiske øvelser i vand. Den er pædagogisk bygget op med angivelser af læringsmål i begyndelsen af hvert kapitel og opsummeringer i afslutningen. Eksempel 2 indgår netop i en opsummering af et kapitel. 2 opsummerer indholdet af et afsnit der bærer overskriften 'Forholdet mellem tryk, volumen og tæthed' (*Padi OWD Manual*:17). Denne overskrift fungerer i overensstemmelse med typografiske genrekonventioner som emneangivelse for afsnittet. Det er da også netop forholdet mellem tryk, volumen og tæthed afsnittet handler om; således er den proportionelle sammenhæng nævnt syv gange og udførligt beskrevet og illustreret i afsnittet. Læringsmålet for læsningen er eksplicit angivet i en tekstboks der indledes med følgende ytring: 'Understreg/highlight svarene på disse spørgsmål, mens du læser:'. Blandt spørgsmålene der følger kolonet i denne ytring, er: 'Hvad er forholdet mellem luftens volumen og tæthed,

og hvordan varierer dette forhold, når trykket øges eller mindskes? (ibid.). På det grundlag kan vi uden videre udpege ytring 2's fokus; det er det der realiseres af udtrykket 'proportionel'. Denne fokusering er i overensstemmelse med relevanskriterierne for aktiviteten idet det proportionelle forhold netop er en forskel der gør en forskel i aktiviteten. Det indebærer bl.a. at de afgørende problemer med trykudligningen opstår fra 0 til 10 meter fordi trykket her fordobles, mens trykket f.eks. kun forøges med en tredjedel fra 20 meter til 30 meter. Det er således især på de første meter af neddykningen udøveren skal tildele opmærksomhed til trykudligningen; hvis udøveren ikke gør det, er der risiko for at hun "kommer bagud" med trykudligningen og kan blive nødt til at afbryde nedstigningen midlertidigt eller endog opgive dykket til gene for sig selv og dem hun dykker med. Det proportionelle forhold kan endvidere perciperes direkte som en smerte hvis man ikke er tilstrækkelig opmærksom på trykudligningen i denne fase af dykket.

Da fokuset realiseres af udtrykket 'proportionel', kan sætningen siges at give svar på spørgsmålet: Hvad er sammenhængen mellem tryk, volumen og tæthed? Og svaret kan så formuleres som: Sammenhængen mellem tryk, volumen og tæthed er proportionel. Hvis vi sammenligner denne formulering med 2, får vi:

2) Der er en proportionel sammenhæng mellem tryk, volumen og tæthed.

2') Sammenhængen mellem tryk, volumen og tæthed er proportionel.

Hvis man nu hævder at 2 er emneløs mens 2' har et emne, begår man den fejl ikke at skelne mellem grammatisk subjekt og emne (en fejl som Sasse peger på i Mathesius' beskrivelse af tetiske sætninger (Sasse 1987:513)). Man kan derfor – i overensstemmelse med overskriftens emneangivelse – bestemme sætningens emne som sammenhængen mellem tryk, volumen og tæthed. Denne ytring har altså ikke et bredt, men et snævert fokus; den er ikke emneløs; og den er ikke uden emnerelation for så vidt som vi dels kan skelne mellem den aktuelle relation proportionel der tilhører mængden af mulige relationer, på den ene side og en mængde af mulige relationer på den anden,

dels kan bestemme mængden af mulige relationer som afgrænset og tilgængelig i den forstand at læseren må besidde en kompetence til at skelne mellem relationer hvis læseren overhovedet skal være i stand til at forstå ytringen.

Eksempel 3 stammer fra et indlæg i et debatforum for jægere. Indlæggene i forummet forudsætter typisk en kompetence til at udøve jagt, og det gælder – som de fleste af mine læsere nok bemærker – også eksempel 3. Der er således tale om informativ udøversprogbrug. Det pågældende indlæg indgår i en debattråd der udvikler sig i forlængelse af et indlæg hvor en riffeljæger beretter om en jagt hvor han har afgivet skud mod råvildt på hhv. 344 og 477 meters afstand. At skyde på disse afstande indebærer en stor risiko for anskydning¹ af vildtet, og det er uforeneligt med de intersubjektive, normative, etiske kriterier for udøvelsen der foreskriver at udøveren skal minimere risikoen for anskydning. Det er dette forhold der ligger bag udviklingen af tråden: Deltagerne i tråden poster indlæg hvor de i skarpe vendinger kritiserer jægeren. Og det gør de bl.a. og ikke mindst ved at gøre vindafdriften til genstand for kommunikation. Vind eller afdrift nævnes fjorten gange i tråden, og afdrift er i henhold til den traditionelle grammatiske emneindikation, tematisk subjekt, gjort til emne i to af de indlæg der går forud for det indlæg ytring 3 optræder i, f.eks.: ”Ved 477 meter eller 521 yards, vil vindafdriften ved 5 sek/meter være 43,18 cm.”² (www.Jagtdebatten.dk). Vindafdriften er den sidevindsforsårsagede horisontale afvigelse fra den bane projektilet følger hvis der ikke er nogen sidevind. Hvis den horisontale afvigelse f.eks. er 15 cm, og skytten ikke kompenserer for afvigelsen ved at sigte 15 cm ved siden af det ønskede træfpunkt, risikerer han at ramme dyret i maven (eller i bringen). Problemet er så dels at det at bestemme vindstyrken er forbundet med stor usikkerhed, dels at det at kompensere i sig selv er forbundet med en vis usikkerhed. Der er derfor heller ikke nogen af ytring 3's tiltænkte læsere der er i tvivl

¹ Anskydning vil sige at man rammer vildtet uden at det er umiddelbart dræbende, f.eks. i maven eller i bringen fremfor i hjerte-lunge-regionen.

² Når de angivne værdier i denne ytring adskiller sig væsentligt fra angivelserne i 3, er det enten fordi forfatteren af indlægget har taget udgangspunkt i en mindre vindfølsom kaliber og projektiltype, eller fordi han har lavet en fejl. Værdierne der er angivet med eksempel 3, er korrekte.

om at ytringen handler om afdrift og imødekommer et spørgsmål til denne, mere præcist det presserende spørgsmål: Hvad er afdriften med et projektil af den valgte kaliber på så lange hold som jægeren har afgivet skud. Ud fra denne umiddelbare kontekstdrevne og behovsbestemte analyse kan vi altså bestemme fokus til 44,3 cm. Men det anlagte udøversperspektiv der ikke alene tillader, men fordrer en inddragelse af en aktivitetsspecifik kompetence, muliggør også en eliminering af andre fokuskandidater. Med nominalet '100 grains Oryx' angiver forfatteren vægten af projektilet og ammunitionstypen. Når forfatteren af indlægget gør det, er det dels fordi kuglevægten og ammunitionstypen er en variabel³ der influerer på afdriften, dels fordi en 100 grains Oryx kan tjene som en referenceammunition for den kaliber der er anvendt. Med '100 grains Oryx' identificerer forfatteren således det specifikke ballistiske skema værdien 44,3 cm er hentet i. '300 m' og '5 m/s' angiver hhv. afstand til målet og sidevindstyrken. Når han vælger at angive afstand og sidevindstyrke, er det ligeledes fordi afdriften er afhængig af disse variabler. Og når han angiver værdierne 300 m og 5 m/s, er det fordi den første er den højeste værdi i det ballistiske skema for den pågældende ammunitionstype og dermed den nærmeste på 344 og 477 meter, og fordi den sidste er en standardværdi i ballistikskemaer for jagtammunition (<<http://www.norma.cc/sv/Produkter/Jakt/243-Win/Oryx/>>). Afdriften er med andre ord den afhængige variabel i den ballistiske funktion forfatterens meddelelse er baseret på, mens kuglevægten, ammunitionstypen, afstanden og vindstyrken er de uafhængige variabler. Angivelsen af værdierne af variablerne kuglevægt, ammunitionstype, afstand og vindstyrke er altså *betingelser* for angivelsen af værdien af variabelen afdrift; du kan ikke spørge relevant til afdriften uden at angive værdien af disse variabler. Svaret på et sådant spørgsmål ville være: Det kommer an på! Denne status som betingelser for fokusværdien

³ Udtrykket variabel bruges i denne sammenhæng ikke som i logikken, men som i udøvers sprogbrug og i teknisk sprogbrug, f.eks.: "Obviously a Classic has a hundred more variables than a team pursuit on the track, but I can't control most of it." (den professionelle cykelrytter og tidligere banerytter Gerraint Thomas forud for klassikeren Ronde van Vlaanderen 2015 i interview til Cyclingnews 04.04.2015). Det vil sige som variationer der influerer på udfaldet af en målrettet aktivitet, og som man enten ikke kan kontrollere eller kan kontrollere.

indebærer at angivelsen af betingelserne kan udelades af en meddelelse hvis betingelserne er koordinerede mellem forfatteren og læseren; til forskel herfra kan fokusværdien ikke udelades. Det er et stærkt argument for at disse værdier ikke indgår i sætningens fokus, men har en anden informationel status.

Hvis vi antager at ytringen er svar på et spørgsmål til afdriften, betyder det at 'en afdrift' som emneangivelse ligeledes kan udelukkes fra fokus. Efter denne eliminering kan vi udpege '44.3 cm' som den eneste tilbageværende fokuskandidat i sætningen. Det positive, pragmatiske argument for at det netop også er 44,3 cm der er den information forfatteren ønsker at dele med læserne, og som læserne anser for den relevante, er at det er den forskel der gør i en forskel i aktiviteten; det er den der repræsenterer det konkrete problem i forhold til at opnå det tilsigtede mål om et dræbende skud; det er den som har de stærkeste emotioner knyttet til sig idet den ganske simpelt kan definere en anskydning; og det er den yderste mulige konsekvens af de valg den pågældende jæger har truffet (og som han af hensynet til denne mulige konsekvens ikke burde have truffet). Hvis vi ser på 3 i konteksten og fra et udøversperspektiv, kan vi altså ligeledes udpege et emne og et snævert fokus. Og ytringen er ikke uden emnerelation for så vidt som vi igen kan skelne mellem en afgrænset mængde (mængden af afdrifter) og en værdi der indgår i mængden (44,3 cm). Derforuden kan der skelnes mellem fokusværdien og betingelser for fokusværdien.

Eksempel 4 stammer fra et taktikmøde mellem to sportsdirektører og otte ryttere på et semiprofessionelt cykelhold 30 minutter før starten på første etape af internationalt etapeløb (UCI-kategori 2.HC). Der er således tale om informativ udøversprogb brug. Vinden er en vigtig faktor i aktiviteten landevejscykelløb idet den kan have afgørende effekt på feltets organisering. Derfor er de variabler der influerer på vindens effekt på feltets organisering, genstand for kommunikation på et taktikmøde. Det er f.eks. vindstyrke, vindretning, vindretning relativt til vejretning og topografi. 4 indgår netop i en sekvens hvor sportsdirektørerne og rytterne – med udgangspunkt i den ledende sportsdirektørs (SD1) oplæg – forsøger at forudsige vindens effekt på feltets organisering gennem løbet ved at bestemme værdien af disse variabler. 4 ytres af SD1 i forlængelse af to andre ytringer og en begyndelse der korrigeres:

- a) SD1: så er der helt åbent herude
- b) SD1: men så er der jo (0.4) der er åbent fra den side
- c) SD1: men der jo ikke å (0.3) der er jo forholdsvis læ (0.7) fra den her side ikke

I interaktionen anvender deltagerne bl.a. løbsarrangørernes rutekort som redskab, og SD1 peger netop på dette kort mens han taler. Således må udtrykkene 'herude', 'den side' og 'den her side' forstås på baggrund af hvad SD1 peger på. Vindens effekt afhænger som nævnt af en række variabler, og i ytringerne ovenfor er det den topografiske variabel der er genstand for kommunikation, nemlig den der kan variere mellem læ og åbent i forskellige grader. Det er den forskel der gør en forskel for udøverne, idet de dels har oplevet den smerte og stress der er forbundet med at køre i sidevind i et åbent terræn, dels har erfaret et sådant scenarios indflydelse på udfaldet af et cykelløb. Som udøver er det således denne værdi man anser for den relevante information. Fra et udøverperspektiv kan 'forholdsvis læ' altså udpeges som det udtryk der realiserer fokus i 4. Til forskel fra eksempel 2 og 3 kan vi ikke udpege et udtryk der benævner variabelen topografisk effekt på vindhastighed. Men som vi så i sammenligningen af 2 og 2', er det ikke et godt grundlag for at hævde at ytringen ikke har et emne; så forveksler man sprog og det sproget er om. Der er således ikke noget der taler mod at ytring 4's emne (ligesom de to foregående ytringers emne) er topografisk effekt på vindhastighed. Argumentet for at SD1 ikke behøver at nævne dette emne, er at det er en faktor i aktiviteten landevejscykelløb, og at angivelsen af værdien læ er tilstrækkelig for forståelsen. Efter samme model som i analysen af eksempel 3 kan man endvidere skelne mellem fokusværdien og betingelser for fokusværdien. Aktiviteten er kendetegnet ved at man bevæger sig gennem et landområde. I dette område varierer topografien. Om terrænet tilbyder læ, afhænger derfor dels af lokaliteten, dels af vindretningen relativt til topografien. Det SD1 gør med sine meddelelser, er altså at tildele den afhængige variabel topografisk effekt på vindhastighed en værdi ud fra de uafhængige variabler lokalitet og side. Det der ekskluderer angivelsen 'den her side' som fokuskandidat, er altså ikke at den side

den topografiske effekt forbindes med, allerede er tilgængelig for lytteren, men at svaret på spørgsmålet til den topografiske effekt er betinget af angivelsen af værdien af den uafhængige variabel side. Bemærk at fokusværdien ændrer sig når betingelsesværdien ændrer sig som vi ser i forandringen fra b til c; det er netop et udtryk for afhængighedsrelationen. Ytring 4 har altså heller ikke bredt fokus og er ikke emneløs; og den er ikke uden emnerelation for så vidt som vi dels kan skelne mellem en afgrænset mængde af topografiske effekter på vindhastigheden og den topografisk effekt forholdsvis læ, dels kan skelne mellem fokusværdien og betingelser for fokusværdien.

Ud fra de tre analyser af dømme forekommer de funktionelle karakteristikker introduktion af element og etablering af diskursunivers endelig ikke at være retvisende. Som det fremgik, er eksempel 2 ikke en introduktion, men en konventionaliseret gentagelse (opsummering) af noget der allerede er nævnt og udførligt beskrevet i det foregående. Tilsvarende gælder det for eksempel 3 og 4 at hhv. afdriftsværdien 44,3 cm og den topografiske effekt forholdsvis læ er relateret til et allerede introduceret emne og imødekommer et informationsbehov der går forud for ytringen. Hvad den funktionelle karakteristik etablering af et diskursunivers angår, forekommer det mig for det første ikke retvisende at karakterisere de meddelte relationer og effekter som diskursive størrelser; de er direkte perciperbare i udøvelsen af aktiviteterne og ret beset (ikke-sproglige) egenskaber ved det univers aktiviteterne foregår i – eller rettere: den niche aktiviteten udgør. For det andet gælder det for eksempel 3 og 4 at afledningen af informationerne 44,3 cm og forholdsvis læ dels er motiveret af et informationsbehov der går forud for kommunikationssituationen, dels forudsætter en kompetence der er erhvervet gennem et kontinuerligt møde med verden. I den forstand etablerer ytringerne ikke et univers, men forudsætter et.

Sagen er jo nok at begge de etablerede beskrivelers funktionelle karakteristikker er modelleret over skønlitterære ytringer af typen *der var en gang en trolldmand*. Det er sprogbrug som ikke er motiveret af et specifikt informationsbehov og ikke forudsætter en kompetence til at udøve de aktiviteter sprogbrugen har som genstand. Her giver det god mening at hævde at referenter introduceres, og at (fiktive) universer etableres. Men det synes altså ikke at være en retvisende karakteristik af tetiske sætninger i udøversprogbrug.

5. To nye meddelelsesstrukturelle skel

I analysen af tetiske sætninger i konteksten og udøverperspektivet har der vist sig to skel. Det ene er et skel mellem en fokusværdi og en afgrænset mængde af mulige værdier som fokusværdien indgår i. Det andet er et skel mellem fokusværdien og betingelsen (eller betingelserne) for fokusværdien. Det ligger uden for denne artikels rammer at præsentere et epistemologisk grundlag for disse skel og begrebsliggøre dem i en ny beskrivelse af naturlige sprogs meddelelsesstruktur. Men det er muligt i det mindste at trække dem lidt skarpere op og beskrive det semantiske udgangspunkt og den aboutnessrelation de indebærer.

Skellet mellem fokusværdien og den afgrænsede mængde af mulige værdier fokusværdien indgår i, kan beskrives som et skel mellem et udfaldsrum, dvs. en afgrænset mængde af mulige udfald (sammenlign med et termometers skala eller en gearskifters mulige positioner i et gearsystem), og et aktuelt udfald (sammenlign med den værdi et termometer viser under bestemte omstændigheder, eller en gearskifters position under bestemte omstændigheder). Det aktuelle udfald udelukker de andre udfald i udfaldsrummet. Og det der gør det aktuelle udfald til information, er dels at de andre udfald er mulige alternativer til udfaldet, dels at forskellen på det aktuelle udfald og de alternative udfald influerer på udfaldet af den aktivitet det aktuelle udfald perciperes indenfor. Det sidste indebærer at udfaldet specificerer et handlevilkår, og det er netop karakteristisk for udøversprogbrug at det der deles med en meddelelse, er specifikationer af handlevilkår, dvs. de perciperbare muligheder på godt og ondt aktiviteten som niche tilbyder udøveren.⁴ I udøversprogbrug kan information ganske simpelt defineres som specifikationer af handlevilkår; en værdi er altså en specifikation af et handlevilkår.

De tetiske sætninger vi har set, er alle overordnet set kendetegnet ved at de angiver et sådant udfald i et sådant udfaldsrum. Der er

⁴ Jeg trækker her på Gibsons begreb *affordances* (Gibson 1986(1979)), men jeg undlader at bruge termen *affordance* i denne beskrivelse da det kræver en længere udredning, og da brugen af begrebet i denne sammenhæng beror på en tolkning der må præciseres og argumenteres for.

ganske vist en afgørende forskel på eksempel 2 på den ene side og eksempel 3 og 4 på den anden, men denne forskel ser vi foreløbig bort fra. Det angivne udfald er fokusværdien; det udfaldsrum udfaldet indgår i, er emnet. Denne analyse indebærer at det er angivelsen af en fokusværdi der konstituerer en meddelelse, og at enhver meddelelse – for så vidt som den angiver en fokusværdi – har et emne. Det indebærer f.eks. at ytringerne '11 m/s' og 'omkring 5 grader' i eksempel 1 har et emne, nemlig hhv. vindstyrke og temperatur. Fra et grammatisk synspunkt kan det forekomme lidt besynderligt at insistere på at sådanne ytringer har et emne, og nogen kunne måske nok være fristet til at regne relationen mellem fokusværdien og mængden af værdier for en paradigmatiske relation. Det er imidlertid vigtigt at påpege at relationen kan være realiseret syntagmatisk; det har vi allerede set i sammensætningen 'en afdrift på 44.3 cm'. Men den kan også realiseres på sætningsniveau således at en konventionel betegnelse for den afgrænsede mængde fokusværdien indgår i, er subjekt eller del af subjektet mens angivelsen af fokusværdien er prædikativ, f.eks. (emneangivelse med kursiv og angivelse af fokusværdien med fed):

- 5) *Afstanden mellem æggen og klap bør være **0,5-1 mm** (...)*
(Sådan sliber du din høvl)
- 6) Forudsat korrekt tempo er *vinderchancen* **74 pct.** *(Bridgeodds)*
- 7) *Blodtrykket i pulsårer hos rener er **130-155 mm Hg** i hjertets pumpefase* *(Lærebog om buejagt)*
- 8) Og kører du med påhængskøretøj, er *hastighedsgrænsen* **70 km/t.** *(Køreskolens teoribog)*
- 9) §5 1. Ved jagt på råvildt, ræv og gås skal *anslagsenergien* (E0) være **mindst 40 joule** og *pilevægten* **mindst 25 g.**
(Bekendtgørelse om våben og ammunition, der må anvendes til jagt mv.)

Man skal her bemærke at de etablerede beskrivelser – hvis de skal være i overensstemmelse med deres semantiske udgangspunkt og konsistente i deres tolkning af aboutnessrelationen – må regne disse ytringer for emneløse; for der er ikke tale om prædikationer: Emnet i ovenstående ytringer er ikke en definitions-mængde der tages over

i en værdimængde, eller en referent der prædiceres om, eller et argument i en funktion. Og fokusværdien er ikke en værdimængde, et begreb eller en funktion. I ovenstående meddelelser er det emne der angives med subjektet, en afgrænset mængde af gensidigt udelukkende værdier af samme enhed; fokusværdien der angives med prædikativ, er en perciperbar forskel der influerer på udfaldet af en aktivitet, dvs. en specifikation af et handlevilkår. Og det man gør med sådanne meddelelser, er at angive en sådan værdi og udelukke de øvrige værdier i den mængde den angivne værdi indgår i. Den semantiske struktur i disse meddelelser er altså – ligesom i de tetiske ytringer ovenfor – en relation mellem en afgrænset mængde af mulige gensidigt udelukkende værdier af samme enhed og en angivelse af én værdi i denne mængde hvormed man udelukker de øvrige værdier. Den aboutnessrelation der kendetegner samtlige de ytringer vi har set i eksempel 1-9, er således en relation mellem denne semantiske struktur og en værdi.

Det andet skel er et skel mellem fokusværdien og en betingelse (eller flere betingelser) for fokusværdien. Betingelsen er en perciperbar værdi der ligesom fokusværdien indgår i en afgrænset mængde af gensidigt udelukkende værdier af samme enhed. I eksempel 3 er betingelsesmængderne kuglevægt, ammunitionstype, afstand og sidevindsstyrke, og betingelsesværdierne er hhv. 100 grains, Oryx, 300 meter og 5 m/s. I eksempel 4 er betingelsesmængden vejside, og betingelsesværdien er den værdi taleren angiver med udtrykket 'den her side' ledsaget af en pegegestus. Disse værdier kunne principielt være fokusværdier. Forskellen på fokusværdien og betingelsesværdien er således udelukkende en forskel med hensyn til den opgave de varetager i meddelelsernes struktur. Meddelelserne er kendetegnet ved at der er en ensidig afhængighedsrelation mellem fokusværdien og betingelsesværdierne således at fokusværdien er afhængig af betingelsesværdierne. I eksempel 4 ser vi netop hvordan fokusværdien i b ændrer sig når betingelsesværdien ændrer sig. Og noget tilsvarende kan man se i den debattråd eksempel 3 stammer fra. Dette forhold er først og fremmest en konsekvens af at det man gør til genstand for kommunikation, emnet, i meddelelserne 3 og 4, er en *variation*. De handlevilkår der er genstand for kommunikation, varierer med andre ord. I 3 er det afdriften der varierer fra skud til

skud fordi jagtskytter skyder på forskellige afstande, under forskellige vindforhold og med forskellig ammunition; i 4 er det den topografiske effekt på vindhastigheden der varierer fordi rytterne bevæger sig gennem et terræn hvor topografien varierer, og fordi vejretningen varierer relativt til vindretningen. Men det er også en konsekvens af at de omstændigheder variationen er betinget af, ikke er koordinerede i meddelelsessituationen. Det man gør med angivelsen af betingelsesværdierne, er netop at koordinere omstændighederne: Angivelsen af betingelsesværdierne er en angivelse af under hvilke omstændigheder fokusværdien kan opsamles.

For eksempel 3 og 4 gælder det at de både angiver en fokusværdi og nogle betingelser for opsamlingen af fokusværdien. Men det gælder ikke for eksempel 2. Det er en konsekvens af at det der er genstand for kommunikation, emnet, i 2 ikke er noget der varierer, men en invarians. Relationen mellem tryk, volumen og tæthed er en fysisk konstant. Dette er en karakteristisk forskel på formativ og informativ udøversprogbrug: I formativ udøversprogbrug gør man invarianser til genstand for kommunikation, dvs. de invariante handlevilkår der kendetegner aktiviteten som niche; i informativ udøversprogbrug anvender man disse invarianser i formidlingen af de handlevilkår der varierer. Således er meddelelserne 3 og 4 netop baseret på *sammenhænge* hhv. mellem ballistiske variabler og mellem topografiske og meteorologiske variabler. Det er disse invarianser der danner grundlag for de realiserede meddelelsesfunktioner. I 3 er meddelelsesfunktionen følgende: AFDRIFT SOM FUNKTION AF KUGLEVÆGT, AMMUNITIONSTYPE, SIDEVINDSSTYRKE OG AFSTAND. I 4 er meddelelsesfunktionen: TOPOGRAFISK EFFEKT PÅ VINDHASTIGHED SOM FUNKTION AF VEJSIDE. Disse funktioner tager med andre ord betingelsesværdierne som input og leverer en fokusværdi som output.

Vi kan nu analysere de tetiske ytringers semantiske struktur således:

- 2) Der er en proportionel sammenhæng mellem tryk, volumen og tæthed.

EMNE: sammenhæng mellem tryk, volumen og tæthed

FOKUS: proportionel

- 3) Med en 100 grains Oryx er der en afdrift på 44.3 cm ved 5 m/s på 300 meter

EMNE: afdrift

BETINGELSESMÆNGDER: kuglevægt, ammunitionstype, sidevindsstyrke, afstand

MEDDELELSESFUNKTION: afdrift som funktion af kuglevægt, ammunitionstype, sidevindsstyrke og afstand

BETINGELSESVÆRDIER: 100 grains, Oryx, 5 m/s, 300 meter

FOKUS: 44.3 cm

- 4) der er jo forholdsvis læ fra den her side ikke

EMNE: topografisk effekt på vindhastighed

BETINGELSESMÆNGDE: vejside

MEDDELELSESFUNKTION: topografisk effekt på vindhastighed som funktion af vejside

BETINGELSESVÆRDIER: den her (taler peger på et rutekort)

FOKUS: forholdsvis læ

De to meddelelsesstrukturelle skel der her er illustreret med eksemplerne, er baseret på en analyse af et korpus af tekster og mundtlige interaktioner der tjener sprogbrugsformålet informativ⁵ udøversprogbrug. Og det er en arbejdshypotese at de kendetegner den semantiske struktur af dagligsproglige meddelelser for så vidt som de tjener dette sprogbrugsformål. Det betyder at de også antages at kunne udpege et emne i andre sætningskonstruktioner der er beskrevet som tetiske. Men hvad der er mere væsentligt med hensyn til deres potentiale, er at de antages at kunne erstatte det kategoriske udsagn som udgangspunkt for den meddelelsesstrukturelle analyse, og at de derfor også antages at kunne anvendes i analysen af meddelelser med kategorisk sætningsstruktur. Tetiske sætninger har med andre ord udelukkende tjent til at problematisere de etablerede beskrivelers semantiske udgangspunkt i det kategoriske udsagn.

⁵ Formativ udøversprogbrug er endnu utilstrækkeligt undersøgt. Og det omfatter flere forskellige typer af meddelelser (Borchmann 2013).

Det er imidlertid ikke muligt at illustrere og godtgøre dette potentiale inden for denne artikels ramme.

6. Sammenfatning

Af sektion 3 fremgik det at begge de etablerede beskrivelser tager udgangspunkt i det kategoriske udsagn. Dette udgangspunkt indebærer at aboutnessrelationen tolkes som en relation mellem et udsagn og en referent. Denne tolkning er grundlaget for at anvende referent som emnekriterium og referentielt udtryk som kriterium for den sproglige emneangivelse. Denne tolkning og disse kriterier er karakteristiske ikke blot for de to skitserede beskrivelser, men generelt for de etablerede beskrivelser af naturlige sprogs meddelelsesstruktur (Borchmann 2007, Gundel & Fretheim 2005). I sektion 4 har jeg vist at det er denne tolkning og disse emnekriterier der forårsager uoverensstemmelserne i beskrivelsen af der-konstruktioner i udøversprogbrug.

Det er et interessant spørgsmål hvordan de etablerede beskrivelser af naturlige sprogs meddelelsesstruktur har kunnet fjerne sig så langt fra en dagligsproglig sprogbrug som den de ovenstående ytringer er et eksempel på. Besvarelsen af dette spørgsmål er et vigtigt udgangspunkt for en alternativ tolkning af aboutnessrelationen. Det ligger imidlertid uden for denne artikels ramme at give et svar på dette spørgsmål.

De viste uoverensstemmelser er et argument for at udvikle en meddelelsesstrukturel analyse med et alternativt semantisk udgangspunkt. I udviklingen af den alternative analyse tages der et pragmatisk udgangspunkt i sprogbrug der indgår som led i udøvelsen af aktiviteter. Denne sprogbrug er kendetegnet ved at den information der deles, er handlingsvejledende, at lytterne/læserne har et behov for information, at der er klare relevanskriterier, og at der er ydre kriterier for korrekt forståelse i form af ikke-sproglig adfærd. I denne sprogbrug åbenbarer der sig to nye meddelelsesstrukturelle skel. Disse skel indebærer en alternativ tolkning af aboutnessrelationen og et alternativt emnekriterium. Skellene gør det muligt at lave en informativ meddelelsesstrukturel analyse og give en retvisende funktionel karakteristik af der-konstruktioner. Det antages imidlertid at skellene også gør det muligt at lave en mere informativ meddelelsesstrukturel

analyse og en mere retvisende funktionel karakteristik af andre konstruktioner. Men det er altså ikke godtgjort her.

Hensigten med den alternative beskrivelse er dels at forsyne psykologiske tilgange til aktivitet og kompetence med en informativ og retvisende analyse af sprogbrug, dels at tilbyde funktionelle lingvister en alternativ pragmatik og semantik. Hvad det sidste angår, er det vigtigt at tilføje at de etablerede beskrivelser af naturlige sprogs meddelelsesstruktur ikke mister al deres forklaringsværdi for udøversprogbrug; således omfatter Hansen & Heltofts grammatik blandt andet en meget præcis forudsigelse af hvor fokusværdien realiseres topologisk i udøversprogbrug, og deres beskrivelser af valenser kan meget vel være informative for skellet mellem fokusværdier og betingelsesværdier. Det der giver problemer, er de kategorier der hentes ind fra en filosofisk semantik der er styret af en epistemologisk interesse; men det er en længere historie.⁶

Litteratur

- Borchmann, Simon (2013) Det mentale cockpit – en epistemologisk og psykologisk karakteristik af den meddelelsesstrukturelle konstituent variabelen. *14. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*. Inger Schoonderbeek Hansen, Tina Thode Hougaard & Peter Widell (ed.):77-101.
- Borchmann, Simon (2007) Hvad skriver vi om – topik på sætningsniveau. Peter Widell & Henrik Jørgensen (eds.) *Det bedre argument*. Århus: Wessel & Huitfeldt:53-85.
- Brentano, Franz (1925) *Vorstellung und Urteil, zwei Klassen. Psychologie vom empirischen Standpunkt*. Leipzig: Felix Meiner. Oskar Kraus (ed.):38-82.
- Deacon, Terrence (1997) *The Symbolic Species. The Co-evolution of Language and the Brain*. New York: WW. Norton & Company.
- Gibson, J. J. (1986 (1979)) *The ecological approach to visual perception*. New York: Psychology Press.

⁶ Til sidst en tak til Susanne Annikki Kristensen der har læst og kommenteret på det oprindeligt manuskript og klogt gjorde mig opmærksom på at jeg ville for meget på for lidt plads.

- Grice, Paul (2001 (1975)) *Logic and Conversation. Can you reach the salt?* Carol Henriksen (ed.). Gylling: Roskilde Universitetsforlag.
- Gundel, Jeanette K. & Thorstein Fretheim (2005) *Topic And Focus. The handbook of pragmatics*. Laurence R. Horn & Gregory Ward (ed.). Malden, MA: Blackweel Publishing.
- Haberland, Hartmut (2006) *Thetic-categorical distinction. Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2nd edition 12. Keith Brown (ed.):676-677.
- Hansen, Erik og Lars Heltoft (2011) *Grammatik over det Danske Sprog*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Harder, Peter (2010) *Meaning in Mind and Society*. Berlin/New York: De Gruyter Mouton.
- Kuno, Susumu (1972) Functional sentence perspective: A case study from Japanese and English. *Linguistic Inquiry* 3:269-320.
- Kuroda, Sige-Yuki (1972) The categorical and the thetic judgment. *Foundations of Language* 9:153-185.
- Kuroda, Sige-Yuki (2005) Focusing on the Matter of Topic: A Study of Wa and Ga in Japanese. *Journal of East Asian Linguistics*. Vol. 14. No. 1:1-58.
- Lambrecht, Knud (1994) *Information structure and sentence form*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Marty, Anton (1940) *Von den logisch begründeten Synsemantika beim Urteilsausdruck. Psyche und Sprachstruktur*. Otto Funke (ed.). Bern: A. Francke:125-177.
- Polanyi, Michael (2009 (1966)) *The tacit dimension*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Ryle, Gilbert (1966) *The concept of mind*. Harmondsworth: Penguin.
- Sasse, Hans-Jürgen (1987) The thetic/categorical distinction revisited. *Linguistics* 25:511-580.
- Schank, Roger (2011) *Teaching minds: how cognitive science can save our schools*. New York & London: Teachers College Press.
- Schank, Roger C. (1999) *Dynamic memory. Revisited*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tomasello, Michael (2008) *Origins of Human Communication*. Cambridge: The MIT Press.